ROCZNIKI POLSKIEGO TOWARZYSTWA MATEMATYCZNEGO
Seria II: WIADOMOŚCI MATEMATYCZNE XI (1969)

wmptm 1897

Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Matematycznego za rok 1967

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

I. Władze PTM

Do 8 kwietnia 1967 r. skład osobowy był taki sam, jak w roku ubiegłym (1).

Władze PTM od 8 kwietnia 1967 r.:

1. Zarząd Główny. Prezydium: prezes — Roman Sikorski, wiceprezes — Kazimierz Urbanik, skarbnik — Jerzy Łoś, sekretarz — Tadeusz Iwiński; członkowie Zarządu Głównego: Wiktor Jankowski, Edward Marczewski, Tadeusz Ważewski, Zbigniew Ciesielski, prezes Oddziału Gdańskiego; Antoni Wakulicz prezes Oddziału Górnośląskiego; Stanisław Gołąb, prezes Oddziału Krakowskiego; Jan Krzyż, prezes Oddziału Lubelskiego; Lech Włodarski, prezes Oddziału Łódzkiego; Zygmunt Butlewski, prezes Oddziału Poznańskiego; Leon Bieszk, prezes Oddziału Szczecińskiego; Leon Jeśmanowicz, prezes Oddziału Toruńskiego; Wiesław Żelazko, prezes Oddziału Warszawskiego; Józef Łukaszewicz, prezes Oddziału Wrocławskiego.

2. Komisja Rewizyjna: Adam Bielecki, Zygmunt Butlewski, Stanisław Hartman i Leon Jeśmanowicz.

II. Oddziały PTM, Komisje i Komitety

1. PTM posiada 10 następujących Oddziałów: 1) Gdański, Gdańsk, ul. Narutowicza 8, Politechnika Gdańska, 2) Górnośląski, Katowice, ul. Szkolna 9, 3) Krakowski, Kraków, ul. Reymonta 4, 4) Lubelski, Lublin, ul. Nowotki 8, Katedra Zespołowa Matematyki, II p., 5) Łódzki, Łódź, ul. Kościuszki 21, Zakład Matematyki, 6) Poznański, Poznań, ul. Fredry 10, Zakład Matematyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 7) Szczeciński, Szczecin, Al. Piastów 19, Wydział Budowy Maszyn Politechniki Szczecińskiej, 8) Toruński, Toruń, ul. Grudziądzka 5, Seminarium

(1) Patrz: Sprawozdanie z działalności PTM za rok 1966, Wiadom. Mat. 10, str. 265-275. Obecne sprawozdanie jest nieco skróconym tekstem sprawozdania przygotowanego na Walne Zgromadzenie PTM. Wszystkie przypiski pochodzą od redakcji.

Matematyczne Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika, 9) Warszawski, Warszawa, 1, ul. Śniadeckich 8, 10) Wrocławski, Wrocław, Plac Grunwaldzki 1, Seminarium Matematyczne, Politechnika.

2. Komisja popularyzacji i szkolnictwa średniego: Leon Jeśmanowicz (przewodniczący), Zofia Krygowska, Józef Pawelec, Lucjan Siewierski, Maria Zajączkowska oraz delegaci Oddziałów.

3. Podkomisja do spraw reformy programów i metod nauczania matematyki w szkołach średnich: Leon Jeśmanowicz (przewodniczący), Adam Bielecki, Zofia Krygowska i Stefan Straszewicz.

4. Komisja Szkolnictwa Wyższego. Zespół I (szkoły nieuniwersyteckie): Włodzimierz Wrona (przewodniczący), Feliks Barański, Jerzy Górski, Włodzimierz Krysicki, Józef Meder, Edward Otto, Adam Rybarski, Wiesław Sadowski, Stefan Straszewicz, Krzysztof Tatarkiewicz, Tadeusz Trajdos, Antoni Wakulicz i Lech Włodarski.

Zespół II (uniwersytety i szkoły pedagogiczne): Stanisław Mazur (przewodniczący), Andrzej Alexiewicz, Adam Bielecki, Ryszard Bittner, Stanisław Hartman, Leon Jeśmanowicz, Zofia Krygowska, Edward Marczewski, Andrzej Mostowski, Zbigniew Opial, Władysław Orlicz, Czesław Ryll-Nardzewski, Zbigniew Semadeni, Roman Sikorski, Hanna Szmuszkowicz, Kazimierz Urbanik, Antoni Wakulicz i Tadeusz Ważewski.

5. Jury nagród PTM: Roman Sikorski (przewodniczący), Karol Borsuk, Zygmunt Charzyński, Kazimierz Kuratowski, Jerzy Łoś, Edward Marczewski, Andrzej Mostowski, Władysław Orlicz, Czesław Ryll-Nardzewski i Tadeusz Ważewski.

6. Komitet „Prac Matematycznych": Władysław Orlicz (naczelny redaktor), Stanisław Balcerzyk, Adam Bielecki, Juliusz Brzeziński (2), Stanisław Gołąb, Jerzy Górski, Stanisław Hartman, Julian Musielak (zastępca redaktora naczelnego), Zbigniew Semadeni, Marceli Stark, Krzysztof Tatarkiewicz i Włodzimierz Wrona.

Komitet „Wiadomości Matematycznych": Marceli Stark (redaktor naczelny), Leon Jeśmanowicz, Zofia Krygowska, Andrzej Lelek, Andrzej Mąkowski (sekretarz), Zdzisław Opial, Władysław Orlicz, Stefan Paszkowski i Zbigniew Semadeni (zastępca redaktora naczelnego).

7. Komitet Główny Olimpiady Matematycznej: Stefan Straszewicz (przewodniczący), Henryk Adamczyk, Maciej Bryński (kierownik olimpiady), Mieczysław Czyżykowski, Andrzej Mąkowski, Mieczysław Okołowicz, Edward Otto, Władysław Stojada i Olga Turska.

Przewodniczący Komitetów Okręgowych Olimpiady Matematycznej: Wacław Sierpiński i Adam Suliński (Warszawa), Stanisław Hartman

---

(2) W dniu 1. 6. 1968 Juliusz Brzeziński przeszedł z Komitetu „Prac" do Komitetu „Wiadomości".

(Wrocław), Włodzimierz Mlak (Kraków), Jerzy Albrycht (Poznań), Józef Janikowski (Łódź), Zdzisław Lewandowski (Lublin), Leon Jeśmanowicz (Toruń) i Mieczysław Kucharzewski (Katowice).

8. Komitet Organizacyjny Konkursu im. J. Marcinkiewicza na najlepszą studencką pracę matematyczną: Leon Jeśmanowicz (przewodniczący), Stanisław Balcerzyk i Paweł Jarek.

9. Komitet Organizacyjny Konkursu na najlepszą pracę studencką z zastosowań matematyki: Józef Łukaszewicz (przewodniczący), Stanisław Nelken, Stefan Paszkowski i Kazimierz Urbanik.

Zebrania Władz PTM. Walne Zgromadzenie PTM odbyło się dnia 8 kwietnia 1967 r. w Poznaniu ([3]). W okresie sprawozdawczym odbyły się dwa posiedzenia Zarządu Głównego, trzy posiedzenia prezydium ZG oraz jedno posiedzenie Komisji Rewizyjnej.

III. Liczba członków PTM

W roku 1967 zmarli następujący członkowie PTM: Józef Jodłowski, Stanisław Knapowski, Antoni Schönhuber i Bolesław Towarnicki.

Ogólna liczba członków w roku sprawozdawczym wzrosła o 58 i wynosiła na koniec roku 765, mimo dokonania dość licznych skreśleń z powodu niepłacenia składek.

Liczba członków honorowych PTM wzrosła do sześciu: Walne Zgromadzenie w dniu 8. IV. 1967 nadało tę godność profesorom Bronisławowi Knasterowi i Hugonowi Steinhausowi w uznaniu ich zasług naukowych i organizacyjnych.

Liczba członków PTM

Oddział	Stan na 31.12.1966	Stan na 31.12.1967
Gdański	63	63
Górnośląski	55	56
Krakowski	91	94
Lubelski	54	55
Łódzki	77	86
Poznański	55	65
Szczeciński	25	29
Toruński	33	38
Warszawski	153	174
Wrocławski	71	75
Razem członków rzeczywistych i honorowych	677	735
Członków zagranicznych	30	30

([3]) Patrz Wiadom. Mat. 10, str. 277–280.

Zarząd Główny i zarządy oddziałów dołożyły wiele starań w celu zlikwidowania zadłużenia członków z tytułu zaległości w składkach członkowskich. Tytułem składek wpłacono w ciągu roku zł 34.175. W dość licznych przypadkach trzeba było, niestety, korzystać z przepisu statutu o skreślaniu członków niepłacących składek.

IV. Działalność naukowa PTM

Następująca tabela zawiera dane dotyczące posiedzeń naukowych i odczytów:

Oddział	Liczba posiedzeń	Liczba referatów	Przeciętna frekwencja
Gdański	7	7	20
Górnośląski	12	12	13
Krakowski	10	15	18
Lubelski	8	8	13
Łódzki	15	15	19
Poznański	24	24	11
Szczeciński	12	14	10
Toruński	6	7	21
Warszawski	10	10	25
Wrocławski	28	35	18
Sesja naukowa PTM w Poznaniu	3	7	120
Konwersatorium Oddziału Warszawskiego i Uniwersytetu Warszawskiego	6	6	40
Razem	141	160	

Jak z tego zestawienia wynika (i analogicznych danych z lat ubiegłych), również i w tym roku najwięcej posiedzeń odbywało się w Oddziale Wrocławskim (28 posiedzeń, 35 referatów) i Poznańskim (24 posiedzenie i tyleż referatów). Zwiększyła się liczba posiedzeń naukowych w Oddziale Łódzkim i Szczecińskim, natomiast mniej posiedzeń odbyło się w Oddziale Gdańskim, Lubelskim i Toruńskim. Kryzys w organizowaniu posiedzeń naukowych w Warszawie trwał, a podobny kryzys objął Oddział Krakowski (po 10 posiedzeń). Ogólnie w roku sprawozdawczym odbyło się o 12 posiedzeń mniej niż w roku poprzednim.

Oddział Warszawski, podobnie jak w latach poprzednich, zorganizował wspólnie z Instytutem Matematycznym UW konwersatoria matematyczne, cieszące się dość dużym zainteresowaniem. Odbyło się 6 posiedzeń, na których wygłoszono następujące dłuższe referaty:

1) I. Szreider (Moskwa), *O zagadnieniach lingwistyki matematycznej*,

2) J. Sinaj (Moskwa), *O pewnych współczesnych kierunkach badań z teorii ergodycznej*,

3) T. Pietrzykowski, *Problemy automatycznego nauczania*,

4) P. A. Trachtenbrot (Nowosybirsk), *O teorii automatów*,

5) A. Szybiak (Kraków), *Podstawowe pojęcia nowszej geometrii różniczkowej*,

6) A. W. Mostowski, *Problemy rozstrzygalności w teorii grup*.

Jak wynika ze sprawozdań zarządów oddziałów, odczyty prelegentów przyjeżdżających z innych oddziałów są atrakcyjne i ożywiają działalność naukową; szczególnie użyteczne są w słabszych środowiskach. Odczytów tego rodzaju było 52 (ponad 30% wszystkich odczytów naukowych). Współpracę naukową objętą tą wymianą prelegentów przedstawiają odpowiednie kolumny następującego zestawienia:

Oddział	Prelegenci własni	Prelegenci zagraniczni	Prelegenci z innych oddziałów	Prelegenci delegowani przez oddział
Gdański	1	—	6	3
Górnośląski	4	3	5	9
Krakowski	5	6	4	6
Lubelski	—	2	6	3
Łódzki	9	2	4	5
Poznański	14	5	5	2
Szczeciński	4	—	10	—
Toruński	4	—	3	5
Warszawski	4	4	2	14
Wrocławski	21	8	6	4
Konwersatorium OW i UW	2	3	1	—
Razem	68	33	52	51

W celu popierania twórczości naukowej przyznane zostały w r. 1967 następujące nagrody naukowe PTM.

1) Na posiedzeniu w dniu 11 marca Jury nagród PTM przyznało 3 nagrody po 7.000 zł następującym osobom: nagrodę im. S. Banacha — Wiesławowi Żelazce, nagrodę im S. Mazurkiewicza — Konstantemu Radziszewskiemu i nagrodę im. S. Zaremby — Andrzejowi Lasocie.

2) Zarząd Główny na posiedzeniu w dniu 16 grudnia przyznał nagrody dla młodych matematyków po 4.000 zł następującym osobom: Andrzejowi Bliklemu, Siemionowi Fajtlowiczowi, Zofii Pawlikowskiej, Andrzejowi Smajdorowi i Wojciechowi Wojtyńskiemu.

3) W XI konkursie im. J. Marcinkiewicza na najlepszą studencką pracę matematyczną nagrody przyznano: pierwszą nagrodę w wysokości 1500 zł Jackowi Bochnakowi (Uniwersytet Jagielloński), dwie drugie nagrody po 1000 zł Stanisławowi Stańce (Uniwersytet Poznański) i Stanisławowi Szufli (Uniwersytet Poznański). Ponadto przyznano wyróżnienie Piotrowi Blassowi (Uniwersytet Warszawski) i Wawrzyńcowi Guzowi (Uniwersytet Toruński).

Dwie nagrody po 1000 zł dla zwycięzców w tym konkursie ufundowali: Rektor Uniwersytetu im M. Kopernika oraz Przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy.

4) Po dłuższych przygotowaniach organizacyjnych w roku sprawozdawczym odbył się pierwszy konkurs PTM na najlepszą pracę studencką z teorii prawdopodobieństwa i zastosowań matematyki, zorganizowany przez Zarząd Oddziału Wrocławskiego. Nagrody zostały ufundowane przez następujące instytucje: Komitet do Spraw Nauki i Techniki — 6000 zł, Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego i Oświaty — 6000 zł i Naczelna Organizacja Techniczna — 3000 zł.

Komisja orzekająca przyznała cztery nagrody po 3000 zł następującym studentom: Krystynie Sochacz (Wrocław), Antoniemu Kreczmarowi (Warszawa), Włodzimierzowi Kwasowcowi (Warszawa) i Zofii Płaczek (Wrocław).

V. Konferencja naukowa i uroczystości PTM

1. W dniu 7 kwietnia w Pałacu Działyńskich w Poznaniu odbyła się uroczystość wręczenia dyplomu członka honorowego PTM profesorowi Władysławowi Ślebodzińskiemu ([4]).

2. Sesja naukowa PTM odbyła się w Poznaniu w dniach 6–7 kwietnia ([5]).

3. W dniu 3 czerwca Oddział Krakowski zorganizował uroczystą sesję naukową z okazji jubileuszu profesora Tadeusza Ważewskiego i wręczenia mu dyplomu członka honorowego PTM ([6]).

VI. Działalność Komisji Szkolnictwa Wyższego

Zespół I Komisji zajmował się głównie dwoma problemami:

1) trudnościami w realizacji nowych programów matematyki,

2) unowocześnieniem metod nauczania matematyki na politechnikach.

([4]) Patrz Wiadom. Mat. 10, str. 195–200.
([5]) Patrz Wiadom. Mat. 10, str. 275–278.
([6]) Patrz str. 65–66.

1) Materiał zawarty w nowych programach matematyki został wyraźnie rozszerzony. Natomiast liczba godzin wykładów i ćwiczeń z matematyki została na ogół nie zmieniona. Ponieważ ogólna liczba godzin studenta zajęć na uczelni została zmniejszona, przeto student może dysponować większą ilością czasu na pracę domową i może przerobić pewne partie materiału matematyki samodzielnie z podręcznika.

Na większości wydziałów zostały wprowadzone zajęcia laboratoryjne, mające na celu zapoznanie studentów z praktycznym stosowaniem metod przybliżonych.

Okazuje się jednak, że przy tak pomyślanym toku nauczania występują trudności w opanowaniu materiału. Źródła tych trudności są następujące:

a) Czas poświęcony przez studenta w domu na matematykę w praktyce nie powiększył się.

b) Regularność zaopatrzenia studentów w dostosowane do programów podręczniki wyraźnie szwankuje. Często są one dostępne nie na początku roku akademickiego, ale dopiero w styczniu. Utrudnia to systematyczną naukę i uniemożliwia przerobienie materiału nauczania. Dostarczenie potrzebnych im podręczników przed rozpoczęciem roku akademickiego jest podstawowym warunkiem sukcesów w nauczaniu. Należy zwrócić na to uwagę odpowiednich czynników.

c) Na niektórych uczelniach zaistniały trudności wyposażenia laboratoriów matematycznych. Uniemożliwia to realizację odpowiedniej części programu nauczania.

2) Dla pełnej realizacji nowych, napiętych programów konieczna jest także modernizacja metod nauczania. Należy upowszechnić stosowanie pomocy naukowych i aparatów usprawniających prowadzenie wykładów i egzaminów. Celowe byłoby utworzenie centralnego ośrodka projektującego i wykonującego pomoce naukowe dla wszystkich politechnik.

Dotychczasowy charakter wykładów i ćwiczeń wymaga przemyślenia. Są nawet głosy za odstąpieniem od rygorystycznego przestrzegania wykładowo-ćwiczeniowego systemu nauczania matematyki i zastąpienia go, przynajmniej na I roku studiów, systemem lekcyjnym.

Problemy związane z modernizacją metod nauczania wymagają dalszej dyskusji i eksperymentów. Zespół będzie się w dalszym ciągu zajmował tymi problemami.

W roku 1967 rozpoczęła się realizacja wcześniej ustalonych przez zespół II Komisji Szkolnictwa Wyższego nowych form studiów matematycznych i kształcenia pracowników naukowych: rozpoczęto mianowicie wymianę studentów pomiędzy uniwersytetami, mającą na celu wykorzystanie specjalizacji nie reprezentowanej na uniwersytecie własnym oraz kształcenie asystentów na zaocznych studiach doktoranckich. Z tych

nowych form kształcenia, jak dotychczas, korzysta przede wszystkim Uniwersytet Warszawski: trzech studentów tego Uniwersytetu specjalizuje się na kierunku probabilistycznym we Wrocławiu, a ponadto siedmiu asystentów rozpoczęło zaoczne studia doktoranckie w ośrodkach poza warszawskich. Tę ostatnią formę wykorzystał ostatnio również Uniwersytet Łódzki.

Prowadzone były rozmowy z władzami oświatowymi na temat przedłużenia studiów do lat pięciu na sekcji ogólnej. Okazuje się, że ze względu na trwający w dalszym ciągu deficyt nauczycieli matematyki realizacja tego postulatu nie jest obecnie możliwa.

Z zadowoleniem należy stwierdzić, że inicjatywa PTM w sprawie stworzenia doktoratu z dydaktyki matematyki została pomyślnie rozwiązana w znacznie szerszym zakresie: Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego wyraziło zgodę na otwieranie przewodów doktorskich i habilitacyjnych z dydaktyki wszystkich dyscyplin naukowych.

Niezależnie od działalności obu zespołów Komisji, niektóre nasze Oddziały interesują się problemami szkolnictwa wyższego i na swych posiedzeniach organizują dyskusję lub współpracują z odpowiednimi instytucjami w tym zakresie. Tak np. na posiedzeniu Oddziału Górnośląskiego prof. dr L. Gorke (NRD) wygłosił odczyt o reformie programów matematyki w NRD. Przedstawiciele zarządu tego oddziału biorą udział w pracach zespołu rzeczoznawców matematyki WSP w Katowicach, zajmującego się całokształtem studiów matematycznych w tych uczelniach. W Oddziale Warszawskim kol. S. Mazur wygłosił odczyt o potrzebie zwiększenia kadry zawodowej matematyków w Polsce i o ośrodkach prowadzących do tego celu.

VII. Działalność PTM na terenie szkolnictwa średniego

1. Prace Komisji do spraw popularyzacji i szkolnictwa średniego. Komisja ta działająca pod przewodnictwem kol. L. Jeśmanowicza jest koordynatorem działalności PTM na terenie szkół średnich.

W okresie sprawozdawczym Komisja zwołała zebranie przedstawicieli oddziałów PTM w dniu 30 września w celu podsumowania wyników pracy w roku szkolnym 1966/1967 i opracowania planów na rok następny.

Dnia 30 listopada odbyła się sesja Rady Towarzystw Naukowych i Upowszechniania Nauki PAN poświęcona działalności PTM w dziedzinie upowszechniania nauk matematycznych, w której udział wzięli czterej przedstawiciele ZG PTM. Po referacie kol. L. Jeśmanowicza wywiązała się dyskusja, w której członkowie Rady pozytywnie ocenili działalność Towarzystwa, podkreślając jego inicjatywę w upowszechnianiu matematyki współczesnej wśród młodzieży szkolnej. W toku dyskusji omówiono

także możliwości rozszerzenia tej działalności na naukowe ośrodki niematematyczne przez organizowanie dla nich odczytów o współpracy z matematykami.

Szczegółowe dane o działalności oddziałów znajdują się w ich sprawozdaniach rocznych, a zestawienie najważniejszych informacji podane jest niżej. Oceniając tę działalność należy stwierdzić, że istnieje poważna dysproporcja w aktywności poszczególnych ośrodków. Z jednej strony Oddziały Krakowski i Toruński obejmują swoją działalnością po dwa województwa, ale są także oddziały, które nie przejawiają aktywności nawet na terenie własnej siedziby. Większość oddziałów ogranicza zakres swojej działalności w tej dziedzinie do minimum: do zorganizowania jednego koła międzyszkolnego. Tymczasem Komisja wypracowała bogatą różnorodność form dla swojej działalności: kółka międzyszkolne klas wyższych, klasy międzyszkolne, odczyty dla młodzieży, odczyty dla nauczycieli, odczyty dla szerszej publiczności, seminarium dla nauczycieli, współpraca z radiem i telewizją, współpraca z redakcjami „Wiadomości Matematycznych" i „Matematyki", współpraca przy organizowaniu specjalnych klas matematycznych.

Z żalem należy stwierdzić, że PTM stosunkowo mało troszczy się o losy nauczycieli matematyki w szkole średniej, realizujących nowy program przeforsowany w dużym stopniu pod wpływem nacisku opinii PTM. Ze strony członków PTM można było się spodziewać więcej troski o poprawność w realizacji nowych idei, szerszego udziału w szkoleniu nauczycieli i kontroli wyników nauczania. Tymczasem tylko nieliczne ośrodki przejawiły w tym kierunku aktywność: Krakowski — we współpracy z Katedrą Metodyki Nauczania Matematyki przy WSP, Lubelski — dzięki ścisłej współpracy oddziału z ośrodkiem metodycznym i Toruński, który objął swoim zasięgiem także województwo olsztyńskie.

Obok systematycznie prowadzonych seminariów dla nauczycieli z lekcjami pokazowymi (Toruń), organizowaniem eksperymentów dydaktycznych (Warszawa, Toruń i Katowice) i konkursów (Toruń i Wrocław), ośrodki nasze współpracują z redakcją „Matematyki". Współpraca ta jednak nie jest zbyt aktywna i Komisja powinna dołożyć starań, aby ją rozszerzyć.

Do jaskrawych bolączek swej pracy Komisja zalicza bierny stosunek większości pracowników naukowych do jej inicjatyw. W niektórych ośrodkach bierność ta jest wywołana brakiem bliższych kontaktów PTM z władzami szkolnymi, czasem brakiem wiary naukowców w słuszność sprawy lub niechęcią angażowania się w zagadnienia dydaktyczne szkoły średniej. W wyniku tej postawy oddziały niekiedy spychają funkcje prowadzenia kół międzyszkolnych lub współpracy z nauczycielami na barki pomocniczych sił naukowych, a nawet nieraz na barki nauczycieli.

W pięciu oddziałach: Górnośląskim, Krakowskim, Lubelskim, Łódzkim i Toruńskim działały lokalne komisje szkolnictwa średniego i popularyzacji matematyki.

2. Odczyty dla nauczycieli. Siedem oddziałów organizowało takie odczyty, najczęściej przy współpracy z Centralnym i Okręgowymi Ośrodkami Metodycznymi.

Odczyty dla nauczycieli

Oddział	Liczba odczytów	Przeciętna frekwencja
Górnośląski	5	23
Krakowski	39	brak danych
Lubelski	36	39
Łódzki	3	81
Toruński	9	67
Warszawski	2	40
Wrocławski	4	110
Razem	98	

Prelegentami byli koledzy: L. Dubikajtis, B. Gleichgewicht, K. Goebel, Z. Hajnos, L. Jeśmanowicz, H. Karczewski, J. Lipiński. Z. Opial, M. Maksym, W. Waliszewski, L. Włodarski, W. Zajączkowska i E. Złotkiewicz. Warto podkreślić znaczny wzrost liczby odczytów dla nauczycieli (w roku ubiegłym analogiczna liczba wynosiła 16). Jest to jednak zasługą tylko dwóch oddziałów: Krakowskiego i Lubelskiego.

W tematyce odczytów dla nauczycieli przeważają zagadnienia związane z nowymi programami (przegląd nowych działów matematyki, przegląd nowych podręczników, metodyka nauczania, podstawy teoretyczne programu matematyki, reforma programów za granicą i egzaminy wstępne na wyższych uczelniach); obok tego pewne działy matematyki (logika matematyczna, algebra i geometria w ujęciu współczesnym, teoria miary, rachunek różniczkowy i całkowy).

3. Eksperymentalne klasy matematyczne. Inicjatywa utworzenia takich klas, wysunięta przez kol. S. Mazura i dyskutowana na posiedzeniach Walnego Zgromadzenia PTM, doczekała się realizacji w Warszawie i w Toruniu.

Z dniem 1. IX. 1967 r. w Liceum Ogólnokształcącym nr 14 w Warszawie rozpoczęto realizację specjalnego eksperymentalnego programu nauczania matematyki w dwóch równoległych klasach pierwszych, mających stanowić zaczątek przyszłego wyodrębnionego liceum matematycznego (7). W klasach tych realizowany jest specjalny plan nauczania prze-

(7) Patrz Wiadom. Mat. 10, str. 115 i 259–261. Redakcja zamierza opublikować specjalny artykuł poświęcony wynikom tego eksperymentu.

widujący 8 godzin matematyki tygodniowo (o 4 więcej niż w ogólnie obowiązującym planie zajęć w klasie pierwszej). Ogólna ilość godzin zajęć tygodniowych w tych klasach jest o dwie godziny większa niż w klasach zwyczajnych (skasowany jest śpiew i wychowanie plastyczne). Siatka godzin w tych klasach przewiduje 4 godziny geometrii i 4 godziny algebry tygodniowo. Program nauczania geometrii oparty jest na opracowanym w katedrze geometrii UW układzie aksjomatów Tarskiego dla płaskiej geometrii euklidesowej (opartym na dwu podstawowych relacjach: leżenia między i przystawania odcinków). Program nauczania algebry (która ma charakter wstępu do analizy matematycznej) obejmuje w klasie I teorię liczb rzeczywistych oraz elementarną teorię funkcji (formy liniowe i kwadratowe, wielomiany i funkcje wymierne).

Nauczanie geometrii w unikalnym, nie realizowanym dotychczas nigdzie na świecie ujęciu daje bardzo dobre rezultaty. Uczniowie świetnie sobie radzą z płaszczyzną całkowicie abstrakcyjną, pozbawioną cech fizykalnych. Również w zakresie algebry wyniki są bardzo dobre. Dodać należy, że wyniki ogólne (w zakresie innych przedmiotów) są również zadowalające.

Zajęcia z matematyki w tych klasach prowadzą pracownicy Instytutu Matematycznego UW (po dwóch w każdej klasie), którzy również opracowują specjalny skrypt geometrii (prócz oryginalnej publikacji Tarskiego nie było dotychczas ani jednej publikacji na ten temat) oraz szczegółowe konspekty i zadania. Opracowany jest już szczegółowy program nauczania matematyki w klasach pierwszych oraz program ramowy dla klas wyższych. Ze względu na eksperymentalny charakter nauczania, programy szczegółowe dla klas wyższych będą opracowane w trakcie nauczania w tych klasach.

Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego pragnie rozszerzyć ten eksperyment na inne ośrodki uniwersyteckie z ujednoliconym programem specjalnym. Wydaje się jednak celowe pozostawienie ośrodkom, które otwierać będą klasy matematyczne, wolnej ręki w zakresie modyfikacji programu w zależności od własnych potrzeb, poglądów i możliwości; eksperyment miałby pełniejszy charakter i dałby bogatsze wyniki. Uregulowania wymaga sprawa ilości godzin zajęć tygodniowo: program opracowany dla klas warszawskich przewidywał 30 godzin tygodniowo, a realizuje się w tej chwili 32.

W Toruniu w roku szkolnym 1966/1967 były prowadzone przez kolegów L. Jeśmanowicza, K. Kiełpińskiego i J. Słomińskiego dwie niedzielne klasy matematyczne: klasa VIII (20 lekcji z udziałem 50 uczniów) i IX (20 lekcji z udziałem 25 uczniów). W roku 1967/1968 czynne są dwie niedzielne klasy — VIII z udziałem 70 uczniów, IX — z udziałem 14 uczniów oraz jedna klasa matematyczna wydzielona z klas IV Liceum Ogólnokształcącego im. T. Kościuszki.

VIII. Działalność PTM wśród młodzieży

1. Olimpiada matematyczna. W roku 1967 odbyły się zawody II i III stopnia XVIII Olimpiady Matematycznej oraz zawody I stopnia XIX Olimpiady Matematycznej. Do zawodów II stopnia zakwalifikowano 224 uczniów, zgłosiło się na zawody 241. Komitet Główny dopuścił do zawodów III stopnia 61 uczniów, dyplomy przyznano 16 zawodnikom, wyróżnienia 13.

Przebieg zawodów z uwzględnieniem regionów ilustruje następująca tabelka:

Okrąg	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Toruń	Warszawa	Wrocław	Razem
Liczba uczestników w zaw. II st.	32	48	23	19	23	30	52	18	245
Liczba uczestników w zaw. III st.	4	13	4	5	5	5	20	5	61
Dyplomy	2	2	1	3	0	1	6	1	16
Wyróżnienia	1	2	1	1	1	1	5	1	13

Ponadto Komitet Główny postanowił nagrodzić dwóch zawodników biorących udział poza konkursem (laureatów poprzedniej Olimpiady). Zgodnie z regulaminem przyznano nagrody pieniężne nauczycielom zawodników nagrodzonych i wyróżnionych.

Uroczystość wręczenia dyplomów odbyła się 12 czerwca 1967 r. w sali konferencyjnej Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego w obecności przedstawicieli Ministerstwa i PTM. Nagrodzonym zawodnikom wręczono nagrody pieniężne w postaci wkładów na książeczkach PKO ufundowanych przez różne instytucje.

W dniach 1–12 lipca 1967 r. odbyła się IX Międzynarodowa Olimpiada Matematyczna w Cetinje (Jugosławia) ([8]).

Zawody I stopnia XIX Olimpiady Matematycznej rozpoczęły się 1 października 1967 r. Do zawodów tych przystąpiło około 1300 uczniów.

2. Międzyszkolne koła matematyczne. Czynnych było 18 następujących międzyszkolnych kół matematycznych, prowadzonych przez 9 Oddziałów:

([8]) Patrz Wiadom. Mat. 10, str. 259.

Międzyszkolne koła matematyczne

Oddział	Siedziba koła	Liczba posiedzeń	Przec. frekw.	Nazwisko kierownika
Gdański	Gdańsk	6	217	mgr K. Buczkowski
Górnośląski	Katowice	7	110	mgr M. Zajączkowska
Krakowski	Kraków	28	21	mgr Z. Hajnos
	Rzeszów	brak danych		mgr W. Ottenbreit
	Jasło	brak danych		mgr S. Lasocki
Lubelski	Lublin	30	brak danych	dr M. Maksym
Łódzki	Łódź	12	brak danych	mgr P. Skibiński
Poznański	Poznań	raz na tydzień	brak danych	brak danych
Szczeciński	Szczecin	14	21	mgr Z. Chmiel
Toruński	Toruń	16	27	prof. L. Jeśmanowicz
	Grudziądz	14	12	mgr J. Sikorski
	Inowrocław	6	23	mgr A. Krzyżanowski
	Bydgoszcz	25	18	mgr W. Hypszer
	Olsztyn	4	44	prof. L. Jeśmanowicz
	Włocławek	1	28	mgr B. Kamiński
	Brodnica	13	23	mgr J. Adamczyk
Warszawski	Warszawa koło I	40	40	dr J. Brzeziński
	Warszawa koło II	6	15	mgr A. Domański
Razem	kół 18	ponad 222		

Jak co roku przoduje w tej działalności Oddział Toruński. Koło Katowickie, w którym średnia frekwencja wynosi 110 uczniów prowadzi zajęcia w czterech równoległych grupach. Podobnie I Koło Warszawskie składa się z czterech grup, w których zajęcia prowadzą koledzy J. Brzeziński, W. Kuperberg, W. Szlenk, A. Walewski, A. Warzecha i K. Wiśniewski. Koło Gdańskie, w którym frekwencja przekracza 200 osób, należałoby również rozdzielić na grupy.

Tematy omówione na zebraniach kół obejmują szeroki wachlarz problemów matematycznych: od tradycyjnych zagadnień teorii liczb i arytmetyki, liczb zespolonych, teorii ciągów, dwumianu Newtona i kombinatoryki do nowszych zagadnień z teorii mnogości, rachunku błędów, analizy matematycznej z uwzględnieniem równań różniczkowych i niektórych zagadnień geometrii różniczkowej, przekształceń liniowych, geometrycznych, struktur algebraicznych teorii grup i przestrzeni metrycznych.

Część zajęć jest prowadzona pod kątem widzenia przyszłego udziału uczestników w Olimpiadzie Matematycznej.

W Oddziale Górnośląskim podjęto szkolenie studentów WSP w celu przygotowania ich do prowadzenia kół matematycznych.

3. Odczyty dla młodzieży. Były one zorganizowane przez cztery następujące Oddziały:

Odczyty dla młodzieży szkolnej

Oddział	Liczba odczytów	Przeciętna frekwencja
Górnośląski	2	110
Łódzki	3	81
Poznański	3	brak danych
Toruński	3	52
Razem	11	

Prelegentami na tych odczytach byli koledzy: L. Dubikajtis, T. Gerstenkern, L. Jeśmanowicz, B. Kamiński i W. Waliszewski. Odczyty poświęcone były zagadnieniom wymienionym w punkcie poprzednim, a w jednym przypadku programowaniu liniowemu.

Odczyty urządzane przez Zarząd Oddziału Katowickiego złożyły się na program urządzanej już tradycyjnej w Katowicach wieczornicy matematycznej z konkursami matematycznymi i nagrodami (ufundowanymi przez WSP w Katowicach).

IX. Popularyzacja matematyki

Cztery oddziały zorganizowały 13 odczytów popularnych: Krakowski — 1 odczyt, Szczeciński — 3 odczyty (przeciętna frekwencja 100), Toruński — 4 odczyty (72), Warszawski — 5 odczytów (45).

Prelegentami byli koledzy: A. Blikle, S. Gołąb, L. Jeśmanowicz, E. Kofler, J. Kopeć, W. Kuperberg, W. Nowak, Z. Opial, A. Schinzel, Z. Semadeni, W. Szlenk i S. Zubrzycki.

Oto tematy tych odczytów: nowoczesne tendencje w nauczaniu matematyki, teoria informacji, maszyny matematyczne, rola matematyki w innych naukach, programowanie liniowe, teoria informacji, planowanie gospodarcze metodami matematycznymi, przestrzenie metryczne, rozwiązywanie równań w liczbach całkowitych, teoria mnogości, rozwój matematyki współczesnej i teoria miary.

Zarząd Oddziału Toruńskiego w okresie styczeń–maj 1967 r. zorganizował cykl wykładów dla oficerów Pomorskiego Okręgu Wojskowego, na którego program złożyły się następujące tematy: algebra liniowa, programowanie liniowe, rachunek prawdopodobieństwa, teoria algorytmów, logika matematyczna i teoria maszyn cyfrowych. Wykładowcami byli koledzy L. Jeśmanowicz i J. Kubrychta.

X. Wydawnictwa PTM

Walne Zgromadzenie w Poznaniu dokonało całkowitego rozdziału komitetów redakcyjnych obu naszych czasopism przez stworzenie dla każdego pisma odrębnych stanowisk redaktora naczelnego i jego zastępcy ([9]).

([9]) Patrz tom 10, str. 279.

O wysokości nakładów i prenumeracie bieżącej informuje następujące zestawienie:

Wyszczególnienie	Wiadomości Matematyczne	Prace Matematyczne
Nakłady	1400	1300
Prenumeratorzy działu sprzedaży	447	202
Prenumerata członków PTM	630	630
Wymiana	60	60
Sprzedaż za pośrednictwem PWN	180	197
Razem	1317	1089

Wydawnictw z lat ubiegłych sprzedano na ogólną sumę zł 32.967 (upłynnienie remanentów). Na podstawie upoważnienia Walnego Zgromadzenia, Prezydium Zarządu Głównego ofiarowało placówkom naukowym w Indiach 1000 egzemplarzy książki S. Banacha pt. *Mechanics* za pośrednictwem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Indyjskiej.

XI. Współpraca PTM z zagranicą

1. Konferencja w Nowosybirsku. Zarząd Główny, współpracując z Instytutem Matematycznym PAN, wysłał delegację na wszechzwiązkową konferencję topologiczną do Nowosybirska (2–8. VII). W skład delegacji weszli koledzy: Janusz Charatonik, Roman Duda, Kazimierz Gęba, Monika Karłowicz, Andrzej Lelek, Jerzy Mioduszewski i D. Zaremba-Szczepkowicz.

2. Bezdewizowa wymiana naukowa z Czechosłowackim Towarzystwem Matematyków i Fizyków. Ze strony polskiej wyjechali do Czechosłowacji koledzy: M. Dąbek, 6 dni (udział w konferencji z teorii prawdopodobieństwa w Lublicach); A. Piskorek, 9 dni (udział w konferencji poświęconej współczesnym zagadnieniom mechaniki); T. B. Iwiński 14 dni (udział w konferencji numerycznej w Lublicach); J. Muszyński 4 dni (udział w IV konferencji drgań nieliniowych w Pradze).

Ze strony czechosłowackiej J. Horálek i J. Sedivý nawiązali kontakty naukowe z krakowskim ośrodkiem dydaktyki nauk matematycznych, a L. Prášek z numerykami warszawskimi.

3. Odczyty matematyków zagranicznych. Odwiedzający Polskę matematycy zagraniczni wygłaszali na ogół odczyty na posiedzeniach naszych oddziałów. Ogółem 24 matematyków z 11 krajów wygłosiło 33 odczyty ([10]).

([10]) Patrz str. 143-150.

Odczyty wygłosili goście z następujących krajów: Czechosłowacja — St. Znam, M. Bukowinska; Holandia — R. A. Hirschfeld; Indie — S. Jeyamma, K. R. Unni i R. M. Goel; Japonia — M. Kishi; NRD — L. Görke i I. Stephani; Rumunia — D. V. Jonescu, P. Caraman i S. Marcus; Stany Zjednoczone — A. Zygmund, S. Eilenberg, R. Gangelli; Szwecja — T. Ganelius; Węgry — G. Katona; Związek Radziecki — J. Synaj, F. Bieriezin, J. Smirnow, A. Malcew, I. Szreider i B. Trachtenbrot.

T. Ganelius i R. A. Hirschfeld byli gośćmi PTM; pobyt każdego z nich trwał 10 dni.

Sekretarz
dr T. Iwiński

Prezes
prof. dr R. Sikorski